

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У першій половині 2016 року в житті українського адвокатського співтовариства відбулось багато подій, що заслуговують на увагу науковців та практиків. Так, по всій Україні провадились круглі столи, експертні обговорення, прес-конференції та семінари за участю адвокатів, предметом яких були основні положення проекту змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У межах цих заходів підіймались такі актуальні питання як розширення прав та гарантій адвокатів, укріплення професійних та етичних стандартів адвокатської професії, створення єдиних підходів до відповідальності адвокатів, удосконалення процедури допуску до адвокатського фаху, перспективи нових видів адвокатської діяльності, функціонування органів адвокатського самоврядування тощо.

Так, 17 лютого 2016 року Науково-дослідним інститутом прав людини та проблем адвокатури спільно з Центром медіації Академії адвокатури України був організований круглий стіл на тему: «Адвокатура та медіація: законодавчі ініціативи». Основна дискусія розгорнулася навколо теми викликів, застережень, необхідності або недоцільності введення певних обмежень щодо суміщення медіатором своєї професійної діяльності з адвокатською діяльністю, державною службою тощо. Багато уваги було приділено визначенню необхідних фахових здібностей медіатора. Переважна більшість учасників круглого столу зазначали, що участь адвокатів у медіації поруч із сторонами допоможе їм повною мірою усвідомити та врахувати всі свої можливості та ризики у спорі, а медіатору впевнитись, що прийняте сторонами

рішення відповідає законодавству, зміст його повною мірою зрозумілий сторонам та приймається це рішення на добровільних засадах. На думку фахівців, закріплення медіації на законодавчому рівні надасть можливість вирішити цілу низку проблем, що є на сьогодні у судовій системі України. Пропозиції, висловлені на цьому круглому столі, були враховані при розгляді законопроектів про медіацію Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя 12 травня 2016 року.

19 квітня 2016 року Комітетом організації та маркетингу адвокатської діяльності разом із Комітетом транспортного та митного права Асоціації адвокатів України був ініційований круглий стіл на тему: «Захист адвокатської таємниці. Порушення адвокатської таємниці помічниками, механізми притягнення до відповідальності винних». У межах заходу аналізувались такі проблемні питання як: адвокатська таємниця й механізми забезпечення адвокатської таємниці; особливості взаємодії адвоката й помічника адвоката з метою уникнення розголошення адвокатської таємниці; практика кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури України у вирішенні даних питань. Адвокати дійшли спільної думки, що має існувати механізм захисту адвокатів від дій недобросовісних поміч-

ників, які повинні самостійно відповідати за порушення адвокатської таємниці.

Одним із актуальних питань у 2016 році стало виключне право адвокатів на представництво у судах. Було проведено багато заходів для обговорення цієї теми у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Дніпропетровську, Запоріжжі, Івано-Франківську, в яких взяли участь понад 500 експертів. На круглих столах, що були організовані Асоціацією правників України спільно з Проектом ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» висловлювались протилежні позиції адвокатів, експертів щодо впровадження монополії на представництво та був висвітлений міжнародний досвід із цього питання іноземними фахівцями. Окрім того, експерти відзначили позитивні моменти у впровадженні монополії на представництво у судах: надання якісного, оперативного та доступного представництва буде гарантоване жорстким відбором осіб, які мають намір отримати доступ до адвокатської професії; визначення певного перехідного періоду, протягом якого буде здійснюватись поступова зміна нормативно-правового врегулювання порядку здійснення представництва в судах. Серед негативних аспектів запропонованих змін було визначено те, що адвокати фактично лобіюють власний вузькокорпоративний інтерес та мають матеріальну зацікавленість у прийнятті подібних змін до законодавства. При цьому, запровадження

«адвокатської монополії» на здійснення представництва в судах буде означати обмеження конституційного права людини на вільний вибір представника. Водночас, усі дійшли єдиного висновку, що в Україні адвокатську монополію можливо запроваджувати, проте не революційним, а еволюційним шляхом.

12 квітня 2016 року був проведений круглий стіл на тему: «Проблеми адвокатури України. Правові механізми їх вирішення», що був організований Міжнародною організацією «Міжнародна Ліга захисту прав громадян України» спільно з Національною асоціацією адвокатів України, на якому були розглянуті наступні питання: загроза життю, здоров'ю адвокатів України та перешкоджання їх професійній діяльності; конструктивні засади взаємодії співробітників прокуратури з адвокатами України; державне страхування життя та здоров'я адвокатів, необхідність адвокатського омбудсмена в Україні. У межах даного заходу зазначалось, що є нагальна потреба у виробленні дієвих заходів щодо захисту адвокатів через здійснення щодо них погроз та тиску у зв'язку з виконанням ними своїх професійних обов'язків. Учасники круглого столу наголошували на тому, що на сьогодні в Україні загрозою професійної діяльності адвоката є правоохоронна система. Адвокати наводили приклади суттєвих порушень їх прав працівниками правоохоронних органів, що про-

являлись у незаконних обшуках офісів адвокатів з метою вилучення інформації, що містить адвокатську таємницю, переслідуваннях, безпідставному відкритті кримінальних проваджень, знищенні майна адвокатів, проведенні негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів тощо. Були озвучені наступні статистичні дані, а саме: за весь 2013 рік було зафіксовано 2 випадки нападів на адвокатів, в той час, як лише за перший квартал 2016 року – більше 4. Крім того, учасниками заходу було зазначено, що в Україні на сьогодні відсутній механізм притягнення до відповідальності працівників правоохоронних органів за порушення прав адвокатів.

Варто відмітити ще один цікавий захід, що був проведений 13 травня 2016 року з метою обговорення попереднього проекту звіту з оцінки системи надання безоплатної вторинної правової допомоги у світлі стандартів Ради Європи. Експертна оцінка провадилась в рамках проекту Ради Європи «Подальша підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні», що здійснюється за фінансової підтримки Уряду Данії. Експертна оцінка охоплювала систему надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальних провадженнях та у випадках адміністративного затримання. До команди незалежних експертів були залучені колишній виконавчий директор Нідерландської рада правової допомоги Петер ван ден Біггелаар, голова Міжнародної групи правової допомоги Алан Патерсон (Великобританія) та директор програм Центру правових ресурсів Молдови Надежда Хріптієвські, а також два національні експерти – к.ю.н. Олександр Банчук (Центр політико-правових реформ) та голова Центру стратегічних справ Харківської правозахисної групи, адвокат Геннадій Токарев.

Участь у цьому заході взяли представники системи безоплатної правової допомоги (БВПД), а також представники Міністерства юстиції України, Координаційного центру з надання правової до-

помоги, регіональних центрів з надання БВПД, Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів міста Києва, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, громадських організацій (Української фундації правової допомоги, Всеукраїнської громадської організації «Асоціація адвокатів України», Громадської організації «Всеукраїнське об'єднання адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу», Української Гельсінської спілки з прав людини), представників міжнародних організацій (проекту «Доступна та якісна правова допомога в Україні», Міжнародного фонду «Відродження», проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», Консультативної місії ЄС, Бюро з міжнародної боротьби з наркотиками та правоохоронної діяльності Держдепартаменту США).

Також були обговорені заходи з підвищення кваліфікації адвокатів, переважна більшість з яких на сьогодні відбувається за підтримки міжнародних партнерів та є обов'язковими для адвокатів.

Суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ Наталія Марчук зазначила, що її задовольняє існуюча чітка організація залучення адвокатів за призначенням, безперервність захисту та якість надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатами. «Не існує певної ідеальної моделі організації системи, однак принципи української моделі в цілому відповідають стандартам Ради Європи» – таку думку висловили експерти Ради Європи в рамках представлення попередніх результатів дослідження.

*Прес-реліз підготовлено
аспірантом кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного
університету імені
Тараса Шевченка
О. А. Липівською*